

Концепція національної самототожності особистості в юності

Л.М. Співак*

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, Україна

*Corresponding author. E-mail: lubov_spivak@ukr.net

Paper received 25.09.15; Accepted for publication 05.10.15.

Анотація. У статті представлено концепцію національної самототожності особистості юнацького віку. Презентована концепція є однією із засадничих в інтегративно-ціннісному підході, який визначено провідним у вивченні розвитку національної самосвідомості особистості періоду юності. Розкрито сутність феномена «національна самототожність». Охарактеризовано особливості генези національної самототожності юнака.

Ключові слова: національна самототожність, розвиток, нація, особистість, юність

В умовах інтеграції кожної держави до світового національно-культурного простору особливої значущості набуває психологічний ракурс розвитку національної самосвідомості її громадян. Адже національна самототожність представників нації є важливим психологічним чинником збереження її аутентичності. Національна самототожність є основним результатом національної самоідентифікації особистості, що відбивається у її національній самосвідомості. Тому цінними є дослідження, які присвячені психологічним основам розвитку національної самосвідомості особистості.

Вивчення національної самосвідомості актуалізується в юності, що є вирішальним періодом для розвитку цього складного психічного процесу. Так, специфічними особливостями розвитку особистості у цей період є: суспільне самовизначення, становлення світогляду, глибока рефлексія щодо соціальних процесів і пошуків свого місця у соціальному просторі.

Натомість, незважаючи на актуальність і соціальну значущість проблеми розвитку національної самосвідомості особистості юнацького віку, протягом останнього двадцятиліття українські психологи дослідили лише її окремі аспекти. А саме – психологічні чинники генези національної самосвідомості (А.М. Березін, 2002); розвиток «Я-образу» студентів у процесі національної ідентифікації (О.В. Шевченко, 2005); специфіку розвитку національної самосвідомості студентів засобами української літератури (В.Ф. Соколова, 2009). Водночас проблема психологічних основ розвитку національної самосвідомості юнацтва залишилася за межами наукового інтересу дослідників, що зумовило потребу її вивчення.

Нагадаємо, що провідним у розв'язанні питань розвитку національної самосвідомості особистості періоду юності ми вважаємо інтегративно-ціннісний підхід. У руслі цього підходу розвиток національної самосвідомості особистості періоду юності є складним інтегративним процесом її самопізнання та емоційно-ціннісного ставлення до себе як суб'єкта конкретної нації й носія її ціннісних ознак, результати якого визначають національно-психологічну саморегуляцію. В юності епіцентром такого процесу є цілісне та інтегроване національне «Я», що містить усвідомлені уявлення та емоційно-ціннісні ставлення особистості до себе як суб'єкта нації, які зумовлюють вплив на її управління власними вчинками і самореалізацію у національних взаємодіях [6].

Підґрунтя інтегративно-ціннісного підходу конструюють такі вихідні принципи: об'єктивізації національного «Я» юнацтва, синергійності національного аутосте-

реотипу і реальної (ідеальної) модальності національного «Я» особистості в юності та національної самототожності особистості цього віку. Якщо перших два принципи вже презентувалися у публікаціях автора [7; 8], то висвітлення третього – стало метою цієї статті.

Тісний зв'язок процесів становлення самосвідомості та ідентичності особистості зумовив необхідність короткого огляду основних наукових позицій щодо психологічної сутності останнього. На погляд Е. Еріксона, успішне чи неуспішне розв'язання кризи на кожній стадії розвитку, що усвідомлюється згодом, зумовлює значний вплив на особистість та її самосвідомість. Учений визначив феномен ідентичності у трьох ракурсах (психологічному, соціологічному, історичному): 1) ідентичність як усвідомлене відчуття особистісної ідентичності; 2) ідентичність як неусвідомлене прагнення до особистісної цілісності; 3) ідентичність як внутрішня солідарність із ідеалами та ідентичністю групи. Суттєвий вплив на розвиток ідентичності мають: 1) психологічні й соціальні чинники, історичні зміни, що можуть сповільнювати чи перешкоджати становленню ідентичності та зрілості особистості; 2) віра індивіда у цілісність і тотожність світогляду значущих для нього людей; 3) події минулого, теперішнього й майбутнього. Останні є найважливішими у цьому процесі.

Підтримуючи презентовану вище ідею про внутрішню неперервність і тотожність особистості, Е. Еріксон підкреслив, що важливими проявами розвинутої особистісної ідентичності є такі: самопочуття незмінності себе та власного буття як особистості у різних ситуаціях; переживання минулого, теперішнього та майбутнього як єдиного цілого; відчуття зв'язку між власною неперервністю і визнанням цієї неперервності іншими людьми. У результаті інтеграції минулих і теперішніх соціальних ролей та «Я-образів» особистість досягає самоідентичності. Особистісну ідентичність він визначив як складне інтегроване психічне утворення, що виявляється у переживаннях осмисленості свого життя, тотожності й неперервності власної особистості, та впевненості у схваленні цих характеристик свого життя й особистості іншими людьми [10].

Дж. Марсія трактує ідентичність як таку его-структуру, що внутрішньо самостворюється, та є динамічною організацією переконань, потреб, здібностей та індивідуальної історії людини. Розвиваючи ідеї Е. Еріксона, психолог відзначив, що розвиток і досягнення ідентичності уможливорюються внаслідок розв'язання особистісної низки проблем, які постають на різних етапах її життя. Прийняття рішень людиною щодо вла-

сного життя сприяє осмисленню нею життєвого шляху і самоусвідомленню особистісних якостей [11].

На думку А. Тешфела, ідентичність чи «Я-концепція» є когнітивною системою, яка забезпечує регуляцію поведінки людини у різних ситуаціях. Цю систему конструюють особистісна і соціальна ідентичність. Особистісна ідентичність пов'язана із самовизначенням за допомогою фізичних, розумових, моральнісних рис. Соціальна ідентичність є результатом усвідомлення людиною своєї належності до соціальних груп і надання цій належності емоційної та ціннісної значущості [14].

За А. Ватерманом, важливим аспектом ідентичності особистості є її чітке самовизначення, що містить життєві цілі, особисті цінності та переконання. Учений вважає, що задля вивчення процесу розвитку особистісної ідентичності необхідно аналізувати його процесуальний (засоби ідентифікації, оцінювання й відбору індивідом цінностей, переконань і цілей) та змістовий (змістова специфіка обраних людиною цінностей, переконань і цілей) ракурси [15]. Отже, у висвітлених позиціях учені реалізували психосоціальний ракурс розвитку самоідентичності особистості.

Не претендуючи на огляд усіх наукових ідей про феномен «ідентичність», апелюємо до теоретичних узагальнень Н.В. Антонової, що є результатом аналізу та інтегрування дослідницею основних зарубіжних підходів до його вивчення (психоаналітичного, когнітивного, символічного інтеракціонізму). Вона відзначила домінування таких тенденцій в інтерпретації ідентичності: акцентування на структурі цього феномена, змістовому і оцінному параметрах його вимірювання; онтогенетичну первинність соціальної ідентичності порівняно з особистісною, адже остання розвивається на засадах використання індивідом понять, що з'явилися у процесі соціальної категоризації; розвиток ідентичності є динамічним процесом, що триває все життя людини, та у зв'язку з проходженням нею криз ідентичності вирізняється нелінійністю і нерівномірністю; у поведінковому ракурсі ідентичність є процесом розв'язання особистістю найбільш важливих проблем у своєму житті, водночас кожне прийняте нею рішення щодо себе самої та власного життя, її самовизначення, суттєво впливає на розвиток структури ідентичності, та є складовою цієї структури; походження ідентичності має соціальний характер, адже ідентичність розвивається у взаємодіях між людьми; натомість зміна соціального оточення людини зумовлює трансформацію її ідентичності [1].

З огляду на постулати М.Й. Боришевського [2], які стосуються досліджуваного нами феномена, підкреслимо, що національна самоідентифікація виявляється в самоусвідомленні особистістю своєї належності до конкретної нації, засвідчуючи високий рівень розвитку її національної свідомості та самосвідомості. Тому процес національної самоідентифікації, результатом якого є національна самоідентичність (самототожність), пов'язаний із високим рівнем національної свідомості й самосвідомості особистості, що можна констатувати розпочинаючи з юності.

В онтогенезі становлення національної самототожності розпочинається з 5 років, як емпірично виявлено дослідниками [5; 12]. Діти 5-8 рр. ототожнюють себе з

дорослими, які належать до їх найближчого оточення та водночас є представниками конкретної нації. Підкреслимо, що ставлення дітей до цих дорослих, а отже і до їх нації є позитивним. Основними національними ідентифікатами в цей період є: зовнішні фізичні дані, одяг і мова спілкування [там само]. До 6-7 рр. діти вже висловлюють позитивні судження про свою тожність із дорослими представниками конкретної нації, які належать до їх найближчого оточення. Однак самостійно інтерпретувати власну національну самототожність діти цього віку ще не спроможні. Їх національній самототожності притаманні несистематичність і фрагментарність. Водночас, ідентифікуючи себе з дорослими, які належать до їх найближчого оточення (рідними, вихователями, вчителями), діти дізнаються і засвоюють норми культурної поведінки, традиції та звичаї представників конкретної нації. Це сприяє появі до 8-9 рр. більшої чіткості у судженнях дітей про їх національну самототожність. Основними національними самоідентифікатами у дітей цього віку стають спільна територія проживання і спільна мова спілкування. У віковому діапазоні 10-11 рр. процес становлення національної самототожності інтенсифікується. Діти відмічають аутентичність культурного буття та неповторність історії своєї нації. У цьому віці вони усвідомлюють ряд когнітивних моделей, що пов'язані з поняттям «Батьківщина» [12].

У молодшому шкільному віці, окрім батьків і рідних, такими людьми можуть бути вчителі початкових класів, однокласники. Водночас участь дітей цього віку у взаємодіях із представниками своєї та інших нації сприяє виробленню у них певного емоційного ставлення як до представників різних націй, так і до своєї національної належності. Систематичність взаємодій учнів початкових класів зі значущими дорослими, які можуть бути представниками різних націй, сприяє мимовільному засвоєнню дитиною низки їх емоційних ставлень до представників своєї та інших націй. Засвоєні дитиною ставлення поступово стають мотиваторами її поведінки у національних взаємодіях.

Змістове поле національної самототожності дітей віком від 5 до 10 років сповнено позитивними уявленнями про власну належність до певної нації, що зумовлено їх позитивним ставленням до значущих дорослих, які також є представниками цієї нації [5; 12]. Діти цього віку об'єктивують свою національну належність у твердженнях, що вони є такими ж, як і люди з їх найближчого оточення. Віковий діапазон 5-10 рр. є визначальним для становлення національної самототожності особистості.

Становлення національної самототожності у підлітковому віці зумовлюється знаннями особистості про аутентичність своєї нації (її ознак, представників тощо) та усвідомленням ставлення до неї. У зв'язку з цим підлітки презентують власну національну самототожність твердженням щодо власної подібності зі своєю нацією [там само]. Підкреслимо, що в цей період високий рівень актуальності, значущості і позитивна валентність національної самототожності притаманні тим підліткам, які засвоїли позитивні національні аутистеротипи значущих дорослих. Відзначимо, що таке засвоєння може бути й некритичним. Натомість багато підлітків не надають великого значення власній націо-

нальній самототожності. Адже здебільшого особистість цього періоду сприймає свою національну ідентичність, як надану їй від народження [13].

Дійсно, з перших днів життя дитина виховується у сімейному, родинному колі, ідентифікуючись із батьками та іншими родичами. Інакше кажучи, сім'я та родина є найпершою групою, що сприймається дитиною апріорі, як даність. У дошкільному і молодшому шкільному віці дитина некритично засвоювала сімейні та родинні взаємодії, зокрема мову спілкування, ставлення значущих дорослих до культури, історичної пам'яті, національних звичаїв і традицій тощо. Протягом підліткового віку особистість набуває нового особистого життєвого досвіду, що може призводити до двох варіантів становлення її національної самототожності. Перший варіант – це новий досвід, зокрема нові відкриті підлітком взаємодії узгоджуються із засвоєними ним у дитинстві сімейними і родинними взаємодіями, що зміцнює зв'язок між особистісним «Я» та сімейним «Ми». Посиленню цього зв'язку сприяють і такі принципи сімейного та родинного виховання: висока рефлексія, відповідальність, повага до почуття дорослості своєї дитини. Дотримання дорослими цих принципів у ставленні до підлітка призводить не лише до закріплення позитивної самоповаги, а й до вкорінення сімейних, родинних цінностей (зокрема і національних) у його самосвідомості. Другий варіант розвитку є таким: протягом підліткового віку особистість набуває нового особистого життєвого досвіду, що виявляється у відкритті таких взаємодій, які можуть відрізнятися від засвоєних нею раніше сімейних і родинних взаємодій. Цей новий досвід, поєднуючись із потребою підлітка у набутті ширшої, універсальної ідентичності, що посилюється з дорослішанням, призводить до зміцнення відчуття своєї особистості та відокремлення власного «Я» від сімейного «Ми». З одного боку, підліток розпочинає переосмислювати своє ставлення до засвоєних у дитинстві сімейних і родинних цінностей, традицій тощо, з-поміж яких мають місце й національні. З іншого – ставлення батьків і родичів, що залишаються представниками конкретної нації, носіями її цінностей, культури тощо, до підлітка не змінюються. У сімейному, родинному вихованні вони продовжують дотримуватися певного стилю виховання, окремі з яких (авторитарний, ліберальний, гіпоопіка, гіперопіка, відчуження) негативно впливають на розвиток самосвідомості й самоідентичності підлітка загалом і його національної самототожності зокрема. Так, В.С. Мухіна переконливо довела, що підлітки, які виховуються у сім'ях із цими стилями, не прагнуть до ототожнення зі своїми батьками [4]. Оскільки батьки належать до конкретної нації, то у підлітка відсутнє й прагнення до національної самототожності.

У підлітковому віці процеси національної ідентифікації та національного самоототожнення інтенсифікуються завдяки глибокій рефлексії особистості, що спрямована як на значущих представників різних націй, так і на себе з огляду на власну національну належність. Підлітки осмислюють власні прагнення суспільного й національного самоствердження, що стосуються їх прав і обов'язків; визначають орієнтири свого теперішнього й майбутнього, порівняно з власним минулим. Водночас якості національної самоідентичності

порівнюються підлітком із такими якостями в інших представників своєї нації, посилюючи рефлексію особистості. Основним результатом рефлексії підлітка є поява нових ціннісних спрямувань, як відображення сприйняття довкілля, зокрема й національного буття. Однак першочерговим об'єктом саморефлексії особистості цього віку є її зовнішність. Стрижневим чинником тілесної самоідентифікації підлітка є традиційне національнокультурне ставлення до фізичного вигляду. У зв'язку з цим процес тілесного самоототожнення підлітка може супроводжуватися певними труднощами. Окрім фізичного, самореалізація підлітка стосується інтелектуального та особистісного аспектів. Самореалізація ускладнюється амбівалентністю, що притаманна особистості цього періоду. Так, із одного боку, підліток сильно потребує визнання оточуючими його неповторності, з іншого, він не менш сильно прагне до психологічної залежності від групи однолітків. Суперечності між завищеними домаганнями підлітків і можливостями їх реалізації зумовлюють кризу ідентичності. Тому глибинне самоототожнення особистості зі значущим іншим представником конкретної нації може трансформуватися у відчуження від нього і закріпитися у національній самосвідомості підлітка. Необхідно наголосити, що почуття дорослості, як специфічне психологічне новоутворення підліткового віку, інтенсифікує прагнення підлітка до суспільного самоствердження. Основним проявом цього почуття є нова життєва позиція підлітка, що стосується системи його провідних ставлень (до себе, інших людей, нації, суспільства та т. ін.). Така позиція визначає смислове поле соціальної активності, прагнень, ціннісних орієнтацій особистості. Водночас специфіку соціальної активності підлітка зумовлено його значною сприйнятливістю до засвоєння зовнішніх (суспільних, національнокультурних і т. ін.) норм, цінностей і взірців поведінки [там само].

У віковому діапазоні 11-15 рр. значущими соціально-психологічними чинниками розвитку національної самототожності є: емоційно-ціннісне ставлення особистості до своїх батьків, родичів, інших значущих дорослих і ровесників, що є представниками конкретної нації; емоційно-ціннісне ставлення підлітка до своєї нації; аффіліативні чи анти-аффіліативні тенденції у мотиваційній сфері особистості, що відповідно виявляються у її прагненнях належати чи не належати до конкретної нації; спілкування підлітка мовою своєї нації або відсутність таких комунікативних взаємодій [3].

На противагу підлітковому, в старшому шкільному віці актуалізується проблема національної належності [13]. Особистість 15-17 рр. вирізняє здатність глибоко усвідомлювати і мотивувати національну тотожність, що засвідчує визначення себе як суб'єкта конкретної нації. Значний вплив на становлення національної самоідентичності особистості в цей період належить її взаємодіям із іншими людьми, що відбуваються у навчальному закладі (загальноосвітньому, професійному тощо).

Віковий діапазон 17-22 рр. визначено вирішальним у розвитку національної самототожності особистості. Основними психологічними новоутвореннями цього діапазону є: набуття юнаками суспільної, громадянської, національної ідентичності; визначення власної позиції як суб'єкта конкретної нації; прийняття рішень

щодо національної сфери своєї життєдіяльності [13]. Національна самоідентичність юнака обґрунтовується з огляду на ознаки міжнаціональних відмінностей [9].

Вважаємо, що національне самоототожнення особистості в юності має такі особливості. Юнаки здатні глибоко усвідомити та чітко визначити свою національну самоідентичність у твердженні: «Я – представник конкретної нації». Актуальність і цінність національної самоототожності для юнацтва є досить високою в їх інтегрованій системі ідентичностей. Високий рівень розвитку рефлексії, національної рефлексії та самоідентифікації інтенсифікує процес національного самоототожнення, зумовлюючи появу здатності особистості мотивувати власну національну самоідентичність.

Протягом періоду юності тривають рефлексивні процеси особистості, які стосуються її сімейних і родинних взаємодій, визначення свого місця з-поміж рідних людей, що є представниками конкретної нації (чи націй). Інколи результатом таких взаємодій стає відокремлення, відчуження молодого людини від своїх рідних. Водночас епіцентром рефлексії та саморефлексії юнака є його друзі, кохана, нація, людство та він сам, що значно інтенсифікує процеси його ототожнення із самим собою, значущими іншими (однолітками, дорослими), ідеалом. Ідентифікація юнацтва зі своїм ідеалом сприяє їх особистісному та духовному зростанню. Натомість ототожнення особистості з таким ідеалом, що є національним героєм, активізує процес її національної самоідентифікації. Завдяки національному ототожненню юнак конструє особисту систему національних цінностей, глибше усвідомлює власні національно-психологічні якості, міцніше завоює національно-культурні норми, національні звичаї, традиції та т. ін. Підкреслимо, що в юності збільшуються індивідуальні відмінності у сферах ціннісних орієнта-

цій особистості, домагань щодо визнання, здатності до рефлексії тощо. Сильнішим у цей період стає прагнення особистості до суспільного і національного самовизначення. Юнак визначає конкретну стратегію своєї поведінки, позиціонує себе як особистість, суб'єкта певної групи, зокрема і нації, носія її цінностей. Зростання особистісного потенціалу юнацтва зумовлює появу почуття незалежності від оточуючих людей, що може супроводжуватися сильними емоційними переживаннями та призводити до проблемних ситуацій. Глибоке розуміння юнаками відносності власної незалежності в цей період розвитку, а також цінності родинних і національних зв'язків, досвіду старшого покоління є результатом таких тривалих, складних процесів: саморефлексії; побудови особистої системи цінностей; самоідентифікації зі значущими іншими (рідними, друзями, ідеалом) [4].

У процесі національної самоідентифікації особистості періоду юності з'являються глибокі, чіткі осмислені уявлення та ціннісні ставлення до себе як суб'єкта конкретної нації, що інтегруються до її національного «Я». Важливими проявами національного самоототожнення юнака є позитивна національна самоідентичність, національна самоповага, національна гідність, що одночасно забезпечують його національно-психологічну саморегуляцію.

Отже, принцип національної самоототожності особистості періоду юності є ствердженням усвідомленості та інтегрованості процесу національної самоідентифікації, основним результатом якого стає її цілісне інтегроване національне «Я». Цей принцип має цінність як для емпіричного вивчення закономірностей, так і для розробки й обґрунтування психологічного супроводу розвитку національної самосвідомості особистості юнацького віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова Н.В. Проблема личностной идентичности / Н.В. Антонова // Вопросы психологии. – 1996. – № 1. – С. 131-143.
2. Боришевський М.Й. Особистість у вимірах самосвідомості : монографія / М.Й. Боришевський. – Суми : Видавничий будинок «Еллада», 2012. – 608 с.
3. Левкович В.П. Формирование этнического сознания подростка в семье / В.П. Левкович, Л.Д. Кузмицайте // Психологический журнал. – 1992. – Т. 13, № 6. – С. 35-42.
4. Мухина В.С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество / В.С. Мухина. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 456 с.
5. Павленко В.Н. Этнические и национальные идентификации и представления у украинских детей и подростков / В.Н. Павленко, И.В. Кряж, М. Барретт // Психологический журнал. – Т. 23, № 5. – 2002. – С. 60-72.
6. Співак Л.М. Інтегративно-ціннісна парадигма як методологічний засіб вивчення генези національної самосвідомості особистості в юності / Л.М. Співак // Матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції [«Особистість і суспільство: методологія і практика сучасної психології»], (Луцьк, 18 травня 2015 р.) / МОН України, Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАПН України, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. – Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2015. – С. 24-26.
7. Співак Л.М. Концепція об'єктивації національного «Я» особистості в юності / Л.М. Співак // Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць ДВНЗ «Запорізький національний університет» та Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / За ред. С.Д. Максименка, Н.Ф. Шевченко, М.Г. Ткалич. – № 1 (7) / 2015. – Запоріжжя: ЗНУ, 2015. – С. 183-189.
8. Співак Л.М. Концепція синергійності національного аутостереотипу та реальної й ідеальної модальностей національного «Я» особистості в юності / Л.М. Співак // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки: зб. наук. праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2015. – № 1 (46). – С. 254-260.
9. Хотинець В.Ю. Этническое самосознание / В.Ю. Хотинець. – Спб. : Алетея, 2000. – 240 с.
10. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис / Э. Эриксон ; общ. ред. и предисл. А.В. Толстых. – М. : Прогресс, 1996. – 342 с.
11. Marcia, J.E. Identity in Adolescence / J.E. Marcia // Handbook of Adolescent Psychology / ed. by J. Adelson). – New York : John Wiley & Son, 1980. – P. 159-187.
12. Piagen, J. The development in children of the idea of the homeland and of relations with other countries / J. Piagen, A. Weil // International Social Science Bulletin. – 1951. – Vol. 3. – P. 561-578.
13. Phinney, J.S. Ethnic Identity in Adolescence: Process, Context and Outcome / J.S. Phinney, D.A. Rosenthal // Adolescent Identity Formation / ed.: G.R. Adams, T.P. Gullotta, R. Monte-mayor. – London : Sage Publications. – 1992. – V. 4. – P. 145-171.
14. Tajfel, H. Social identity and intergroup relations // H. Tajfel. – Cambridge : Cambridge Univ. Press, 1982. – 321 p.
15. Waterman, A.S. Identity development from adolescence to adulthood: An extension of theory and a review / A.S. Waterman // Developmental Psychology. – 1982. – V. 18. – N 3. – P. 341-358.

REFERENCES

1. Antonova, N.V. The problem of personalities identity / N.V. Antonova // Questions of psychology. – 1996. – № 1. – P. 131-143.
2. Borishevskij M.J Personality in the dimensions of consciousness: monographic / M.J. Borishevskij. – Symu: Publishing house «Hellas», 2012. – 608 p.
3. Levkovich, V.P. Formation of ethnical self-consciousness of adolescent in the family / V.P. Levkovich, L.D. Kuzmickajte // Psychological journal. – 1992. – Vol. 13, № 6. – P. 35-42.
4. Muhina, V.S. Ageing Psychology: phenomenology of development, childhood, adolescent / V.S. Muhina. – Moscow: Publishing Center "Academy", 2002. – 456 p.
5. Pavlenko, V.N. Ethnical and national identifications and representation of Ukrainian children and adolescents / V.N. Pavlenko, I.V. Krjazh, M. Barrett // Psychological journal. – Vol. 23, № 5. – 2002. – P. 60-72.
6. Spivak, L.M. Integrative and Axiological Paradigm as methodological methods of learning of genesis of a national self-consciousness of personality in youth / L.M. Spivak // Materials II International Scientific and Practical Internet Conference [«The personality and society: methodology and practice of modern psychology»] (Lutsk, May 18, 2015) / MON Ukraine, Institute of Psychology named G.S. Kostjuk NAPS Ukraine, Eastern National University named Lesja Ukrainka. – Lutsk: PP Ivanjuk V.P., 2015. – P. 24-26.
7. Spivak, L.M. The conception of objectification of national «I» of personality in youth / L.M. Spivak // Problems of modern psychology: coll. sciences works SHEI «Zaporizhzhya National University» and the Institute of Psychology named G.S. Kostjuk NAPS Ukraine / Ed. S.D. Maksimenko, N.F. Shevchenko, M.G. Tkalich. – Number 1 (7) / 2015. – Zaporizhzhya: ZNU, 2015. – P. 183-189.
8. Spivak, L.M. The conception of consistency of national autostereotyps and real and ideal modalities of the young person's national «I» / L.M. Spivak // Science magazine of NPU named M.P. Dragomanov. Series 12. Psychological Science: coll. sciences works. – K.: NPU named M.P. Dragomanov, 2015. – № 1 (46). – P. 254-260.
9. Hotinec, V.Ju. Ethnical self-consciousness / V.Ju. Hotinec. – Spb.: Aletejja, 2000. – 240 p.
10. Erikson, E. Identity: Youth and Crisis / E. Erickson; translation with English A.D. Andreeva and other; general redaction and foreword A.V. Tolstyh. – M.: Progress, 1996. – 342 p.
11. Marcia, J.E. Identity in Adolescence / J.E. Marcia // Handbook of Adolescent Psychology / ed. by J. Adelson). – New York: John Wiley & Son, 1980. – P. 159-187.
12. Piagen, J. The development in children of the idea of the homeland and of relations with other countries / J. Piagen, A. Weil // International Social Science Bulletin. – 1951. – Vol. 3. – P. 561-578.
13. Phinney, J.S. Ethnic Identity in Adolescence: Process, Context and Outcome / J.S. Phinney, D.A. Rosenthal // Adolescent Identity Formation / ed.: G.R. Adams, T.P. Gullotta, R. Montemayor. – London: Sage Publications. – 1992. – V. 4. – P. 145-171.
14. Tajfel, H. Social identity and intergroup relations // H. Tajfel. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1982. – 321 p.
15. Waterman, A.S. Identity development from adolescence to adulthood: An extension of theory and a review / A.S. Waterman // Developmental Psychology. – 1982. – V. 18. – N 3. – P. 341-358.

Conception of the National Self-identity of Personality in Youth**L.M. Spivak**

Abstract. In this article the conception of the national self-identity of personality in the juvenile age is presented. The presented conception is one of the fundamental in the integrative and axiological approaches as a leading in the study of the development of the national self-consciousness of personality in youth. The phenomenon of «national self-identity» is defined. The peculiarities of the genesis of the national self-identity of youth are exposed.

Keywords: national self-identity, development, nation, personality, youth